

OPPSUMMERING AV MERKNADAR ETTER OFFENTLEG ETTERSYN/HØYRING AV PLANFORSLAG OG KOMMUNEN SINE KOMMENTARAR/VURDERINGAR

Plannavn	Kommunedelplan for naturmangfald
Arealplan ID	Ingen
Forslagsstiller	Haram kommune
Plankonsulent	Haram kommune
Offentlig ettersyn	11.06.2026 13.08.2026

Det kom inn totalt 7 merknadar til planforslaget innafor fastsett høyringsfrist. Nedanfor følgjer eit samandrag av alle innkomne merknadar. For meir detaljert informasjon, sjå vedlagte originale merknadsbrev i vedlegg.

	AVSENDER	OPPSUMMERING AV MERKNADANE/HOVUDPUNKT	KOMMUNEN SI VURDERING
NR.	Offentlege mynde og aktørar		
1.	Statsforvaltar i Møre og Romsdal	Natur- og miljøvern Statsforvaltaren vil gi ros til Haram kommune for eit innhaldsrikt og oversiktleg planframlegg, som vi trur vil fungere som eit godt grunnlag for vurdering av utfordringar og satsingsområde knytt til naturmangfald i kommunen framover. Planen gir mellom anna ei samla oversikt over registrerte raudlista artar, naturtypar og andre sårbare naturverdiar i Haram kommune. Statsforvaltaren vil peike på enkelte naturverdiar som særleg ofte vert påverka eller aktualiserte gjennom arealplanlegging og byggesaksbehandling i Haram kommune, og som difor kanskje bør framhevast. Dette gjeld særleg kystlynghei. Norge har ein svært stor del av dei attverande, relativt intakte kystlyngheiane i Europa, og har difor eit særleg ansvar for å ta vare på område med kystlynghei. Også ein kulturpåverka naturtype som naturbeitemark kan nemnast med særleg verdi, då mange raudlista artar er knytte nettopp til slike areal og er avhengige av den skjøtselen som særleg beitedrift i kystlandskapet inneber.	Tatt til vitande. Haram kommune er samd i at naturtypen kystlynghei bør framhevast og at denne naturtypen ofte er aktuell i tilknytning til plan, -og byggesaksvedtak. Haram kommune er klar over at kommunen har eit utvida ansvar for denne naturtypen. Naturbeitemark er også ein slik naturtype, og begge treng skjøtsel.
		Vidare vil vi nemne arten hubro, som har hatt ein langvarig bestandsnedgang i Norge og er oppført som sterkt trua (EN) på den norske raudlista. Haram kommune har fleire kjende hubroterritorium. Arten er svært sårbar for arealinngrep, miljøgifter og elektrokusjon i stramleidningar. Sjølv om hekkeaktiviteten i vår del av landet no er relativt låg, er eit hubroterritorium ein nøye utvalt stad ut frå arten sine kriterium. Hubroterritorium kan ha ein kontinuitet som strekk seg over svært lange tidsperiodar, og sjølv om eit territorium kan stå tomt i mange år som følge av dødelegheit, sviktande rekruttering eller midlertidig reduserte levevilkår, kan det seinare rekoloniserast når tilhøva ligg til rette. Historiske hubrolokalitetar representerer difor viktige langsiktige habitatressursar, og bør ikkje utan vidare vurderast som oppgitte sjølv om ein ikkje har registrert vellukka hekking, eller individ ikkje har vore observert over ein lengre periode.	KDP naturmangfald er justert i forhold til dette punktet og det er tatt med kort tekst om Hubro i punkt 3.7 raudlisteartar i Haram.

2.	Møre og Romsdal fylkeskommune (datert 29.07.2026)	Planfaglege merknader Vi vil gje ros til kommunen for eit grundig planarbeid og god kopling til planarbeidet elles i kommunen. Framlegg til kommunedelplan for naturmangfald i Haram er oversiktleg og strukturert og gir eit godt oversyn over naturmangfaldet i kommunen og kva som trugar naturmangfaldet. Det vert vist til at arealendringar er den største trusselen mot biologisk mangfald og peika på det kommunale ansvaret for arealbruken. Ved å bruke denne planen aktivt, kan kommunen i planarbeidet sitt bidra til å hindre tap av naturmangfald og redusere nedbygging av natur. Dette gjeld særleg i arbeidet med kommuneplanens arealdel, slik kommunen sjølv peikar på.	Tatt til vitande.
		Automatisk freda kulturminne Natur er ofte sett som motsatsen til kultur, men kan dei to kan også vere to sider av same sak. Omgrepet kulturlandskap vert oppfatta av dei fleste å ha nær samanheng med naturen og naturmangfald. Det er viktig at ein naturmangfaldplan har fokus på å ivareta kulturlandskapet. Planen nemner kulturlandskap i fleire høve, og vi oppfattar at kommunen tek dette temaet på alvor, spesielt når det kjem til semi-naturlege og truga naturtypar som slåttemark, kystlynghei osv. Det er viktig at ivaretaking av naturmangfaldet ikkje kjem i konflikt med ivaretaking av kulturminne og kulturlandskap, men heller søker å integrere desse verdiane. Det gjeld ikkje minst om ein skal søke å styre allmenta sin ferdsel og bruk av naturen. Kulturminne kan gjere opplevingar i naturen sterkare og meir meningsfylte. Vi oppfattar kommunen som bevisst på desse temaa, og har ikkje nokre kulturminnefaglege innvendingar til planen	Kulturlandskap er viktig for biologisk mangfald og er forsøkt å få med i tilstrekkeleg grad i planen, ingen endring lagt inn. Ok, tatt til vitande. Det vert ikkje gjort endringar i planen som fylgje av kommentaren.
		Samfunns- og næringsutvikling Det viktigaste med denne planen er at den blir brukt. Formålet med ein slik plan må vere å skape endring basert på kunnskapen som planen gir. Denne planen inneheld i seg sjølv få styringssignal eller tiltak. Difor må kommunen bruke planen som grunnlag for å gjere nødvendige endringar eller tilpassingar i arealbruken, eller anna kommunal verksemd	Intensjonen at planen skal nyttast i førebuande arbeid i anna planarbeid og som kunnskap før vedtak etter plan og bygningslova. Ein vil særleg i arbeid med kommuneplanen sin arealdel nytte KDP naturmangfald for tilpassingar i arealbruk, då KPA har størst verknad på arealbruk over tid.
		Landbruk Planen gir eit godt kunnskapsgrunnlag om naturmangfaldet i Haram kommune. Vi vil særleg peike på den viktige rolla aktiv skjøtsel av kulturlandskap har for å ta vare på naturmangfaldet. Planen omtalar behovet for skjøtsel og viser til at beiting og slått er viktige verkemiddel for å halde naturtypene i ønskt tilstand. Kommunen kan vurdere om dette i større grad bør følgjast opp gjennom konkrete tiltak eller prioriteringar i det vidare arbeidet	Aktiv skjøtsel er viktig for å ta vare på kulturlandskapet, elles gror naturtypene att. I denne samanheng er det viktig med innsats frå Landbrukskontoret, som gjev støtte til skjøtsel og kan gje rettleiing om slike naturtypar (SMIL-midlar (spesielle miljøtiltak i jordbruket), RMP-rettleiing (regionalt miljøtilskot). Landbrukskontoret i samarbeid med plan skal initiere til lokale samarbeid med beitelag, grunneigarar, naturvernorganisasjonar i område der det er aktuelt med skjøtsel for eksempel. Aktivt informasjonsarbeid om verdien av eit ope landskap og naturmangfald, samt tilskotsordningar, retta mot konkrete eigedommar. Tekst i 8.1 er justert for å få med dette.
		Miljø og klima Forslag til kommunedelplan for naturmangfald gir ei god oversikt og status for naturmangfaldet i kommunen, kva tilstand den er i og kva som truar naturmangfaldet. Planen synleggjer også kunnskapshol og behovet for meir kunnskap. Det er også vist til historisk utvikling der det eksisterer god nok kunnskap. Planen er kopla til andre planar i kommunen gjennom delmål og tiltak, og viser tydeleg kva kommunen ønsker å gjere for å ivareta naturmangfaldet. Haram kommunen kunne likevel med fordel ha prioritert enkelte utvalde område eller tema for å bli meir konkret i målsetningane sine da det i måla er	Ok. Det er anbefalt å prioritere utvalde område/tema i målsettingane, kva gjer vi først og sist og kva hastar mest. Delmåla vert prioritert når det skal nyttast pengar til tiltak. Det er likevel tatt inn ein tekst i kap. 8.1, i beskriving av delmåla, at «<i>Naturtypar knytt til kulturlandskap og område nært folk, der areala er meir utsett for trugslar og nedbygging skal</i>

		omfattande ønsker om kartlegging og tiltak frå strandsona til fjellet, og ut på øyane. Ei tydelegare prioritering vil styrke gjennomføringsevna. Eit døme kan vere å prioritere vassdrag og natur i nærleiken av der folk bur, der tiltak også kan gi stor samfunnsnytte. Kunnskapen om naturmangfaldet i Haram viser at det er behov for å restaurere natur for å få naturmangfald i god tilstand. Ein god del artar og naturtypar er forringa eller tapt som følge av fleire påverkingsfaktorar. Natur i god tilstand bidreg dessutan til å dempe og regulere effektane av klimaendringar. Restaurering av vassmiljø kan redusere risikoen for skade på dyrkamark og skog, vegar og annan infrastruktur ved ekstremvær. Å reparere våtmark kan bidra til å avgrense effekten av tørke og fare for større brannar, i tillegg til å ha ein flaumdempande effekt. Restaurering av natur må til for å verne om truga artar. Temaet naturrestaurering kunne med fordel vore meir omtala, gjerne med ei konkret prioritering av område som kan eller skal restaurerast	<i>prioriterast ved ny kartlegging.»</i> Det er tatt inn ein liten tekst om restaurering i kap. 7.5. og i 8.1 beskriving av delmål, samt lagt inn som punkt i delmål.
		KONKLUSJON Vi viser til merknadene våre og ber om at desse vert vurderte i slutføringa av planen	Forsøkt å vise omsyn til merknadane.
3.	Statens vegvesen	Våre merknadar til planforslaget Ut frå våre ansvarsområde har vi ikkje merknadar til forslag til kommunedelplan for naturmangfald	Ok.
4.	Viltnemnd v/leiar Rune Johan Stene Oppsummert etter telefonsamtale	Merknad til KDP for naturmangfald <i>Oter</i> Oter var tidlegare raudelista, men har no i Haram kome opp i bestandar og er ikkje raudelista lenger. Bestanden på Hildre er stor og gjer skade på laks/sjøaure. Den tek mykje stamfisk og yngel og medfører redusert gytebestand. Der er lite smolt i nedre delar av Hildreelva, litt betre oppe i dalen. Bør ha reduksjon i oterbestand for å betre forholda for laks og sjøaure. Det positive med mykje oter er at det vært lite mink, då dei ikkje kan fungere i lag i same område. <i>Hjort</i> Stor lokal hjortebestand. Hard beiting på vinterbeite, røsslyng og bærlyng vært beita heilt ned og det veks fram gras på heiene, i staden for lyng. Hjorten slit ut vegetasjonen av vintergrøne vekstar. Må arbeide for å få ned hjortebestanden, for å unngå meir skade på naturen. Slaktevekt på 1,5 åringer er låg og minkar, som tyder på lite mat om vinteren og dei klarer aldri få opp kroppsvekta seinare i livet. Medfører ein dårlegare stamme av hjort over tid. Må skyte ut ungdyr.	Oter og hjort er ikkje nemnt særskilt som artar i naturmangfaldsplanen. Planen handlar i større grad om å skaffe seg oppdatert kunnskap og sikre naturmangfaldsverdiar mot nedbygging og omdisponering. Merknaden går meir på forvaltning av to særskilte artar, oter og hjort. For hjort er der eigne bestandsmål og plan for utskyting. Det vert ikkje gjort endringar i naturmangfaldsplanen knytt til tema oter eller hjort.
5.	NOAH – for dyrs rettigheter	NOAH – for dyrs rettigheter takker for muligheten til å komme med innspill til Haram kommune sin kommunedelplan for naturmangfold. Norske kommuner har en nøkkelrolle i arbeidet med å ta vare på naturen og dyrene som lever i den. Dette ansvaret er særlig viktig i en tid der naturen er under stadig større press fra arealendringer, utbygging og andre menneskeskapte påvirkninger	Tatt til vitande.
		NOAH ser positivt på at Haram kommune gjennom denne kommunedelplanen ønsker å styrke kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i kommunen. Planen viser et tydelig fokus på kartlegging, innhenting av kunnskap og identifisering av naturverdier som kan ivaretas i senere planprosesser. Det er også positivt at	Ok.

		kommunen peker på eksisterende kunnskapshull, blant annet knyttet til marine naturverdier, og understreker behovet for mer kunnskap om naturtyper og arter i kommunen.	
		NOAH vil særlig trekke frem det positive fokuset på å styrke kunnskapen om verdifulle naturtyper, herunder kulturlandskap som slåttemark. Slåttemark er blant våre mest artsrike semi-naturlige naturtyper og er klassifisert som kritisk truet (Norsk rødliste for naturtyper, 2018). Økt kunnskap om slike naturtyper, kombinert med god skjøtsel og langsiktig ivaretagelse, er viktig for å sikre det biologiske mangfoldet.	Slåttemark – blant mest artsrike semi-naturlege naturtypar – kritisk truga. Teksten i planen er justert for å kunne prioritere naturtypar knytt til kulturlandskap når kartlegging skal gjennomførast, ref. pkt. 8.1. beskriving av delmål.
		Samtidig mener NOAH at kommunedelplanen i større grad bør tydeliggjøre hvordan den kunnskapen som innhentes faktisk skal omsettes til bevaring av naturverdier. Miljødirektoratets veileder til kommunedelplaner for naturmangfold understreker at kommunene bør være bevisste på hvilken rolle registrerte naturverdier skal spille i den videre arealforvaltningen. Veilederen påpeker at: <i>“Det er viktig at kommunen er bevisst på hvilken status de kartfestede områdene skal ha i videre planarbeid, og at dette blir kommunisert tydelig.”</i> Videre understreker veilederen at: <i>“I tillegg til kart, er det viktig at det også omtales i plandokumentet hva som er registrert av natur med lokal verdi, og hvordan dette er tatt hensyn til i planen.”</i>	I beskriving av delmåla pkt. 8.1 er det nemnt korleis dei ulike måla skal følgjast opp. Nokre delmål må løysast over drifta til kommunen (nye rutinert i eiga forvaltning mm), andre mål må løysast gjennom planlegging og arealforvaltning etter plan og bygningslova. Teksten er justert, for å få fram tydelegare korleis naturverdiane skal handterast vidare i arealforvaltninga.
		NOAH mener at Haram kommunedelplan med fordel kan være tydeligere på dette punktet. Planen gir et godt grunnlag for å styrke kunnskapen om naturmangfoldet i kommunen, men sier i mindre grad noe om hvordan identifiserte naturverdier skal prioriteres og ivaretas når fremtidige arealavgjørelser skal tas. Kartlegging og kunnskapsinnhenting er avgjørende, men kunnskap alene verner ikke naturen. Når særlig verdifulle naturområder først er identifisert, bør planen også peke ut hvordan disse skal tillegges vekt og tas hensyn til i videre planlegging.	Teksten i pkt. 8.1 er justert og forsøkt gjort tydelegare, slik det klart kjem fram at naturverdiane ein finn ved kartlegging skal sikrast i planar etter plan og bygningslova, først og fremst KPA, men dersom området skal vidare detaljregulerast, skal dette følgjast opp i underliggjande planar også.
		Dette blir særlig viktig i lys av klimaendringene. Miljødirektoratet peker selv på at usikkerhet om klimaeffekter ikke bør føre til passivitet, og understreker i samme veileder at: <i>“Generelt blir naturens evne til klimatilpasning best ivaretatt gjennom bevaring av godt fungerende naturområder og sammenhengende strukturer. Klimaendringer forsterker betydningen av å gjøre slike prioriteringer i planen.”</i>	HK er samd i dette, det er viktig å sikre områda juridisk i plan, i tillegg til å ha ein arealstrategi som krev at ein i langsiktig arealforvaltning skal ta vare på naturverdiane.
		Etter NOAHs syn taler dette for at kommunedelplanen ikke bare bør fungere som et kunnskapsdokument, men også gi tydelige føringer for hvordan viktige naturområder - og artene som lever der - skal sikres mot ytterligere fragmentering og nedbygging. NOAH mener derfor at planen med fordel kan inneholde mer konkrete målsettinger knyttet til bevaring av naturverdier. Ett av delmålene i planen er “nedkjemping av fremmede arter”, som er formulert som et aktivt og handlingsrettet mål. På samme måte kunne kommunen vedta konkrete mål om å ivareta, for eksempel, villaks, elvemusling og andre prioriterte arter gjennom arealforvaltningen, og forplikte seg til å unngå eller redusere belastningen på deres leveområder i fremtidig planlegging og utbygging.	Det er lagt inn ei presisering i kap. 3.7, at Haram kommune skal i arealforvaltninga arbeide for å redusere belastninga på leveområde for desse artane Haram har eit spesielt ansvar for. Eine delmålet i måltabellen kap. 8.2 knytt til raudelista artar, har fått eit nytt underpunkt: «Haram kommune skal i arealforvaltninga arbeide for å redusere belastninga på leveområde for raudelisteartar, med særleg fokus på artane Haram kommune har eit særleg ansvar for (elvemusling, irsk kystmyrklekk, kystblåstjerne, havburkne, toppstarr, kystblåfiltlav, alpekløkkemose, blåfotstorpigg og purpurmarihand).» Etter internt møte er også laks/sjøaure tatt med i dette underpunktet.
		Kommunedelplanen peker også selv på flere viktige naturområder i Haram kommune. Tennfjordelva og Hildreelva trekkes frem som særlig verdifulle områder, blant annet fordi de begge er leveområder for villaks og elvemusling. Elvemuslingen er en norsk ansvarsart, og Norge huser mer enn halvparten av	Under kap. 3.7 får nokre raudelista artar ekstra merksemd, blant anna elvemuslingen. Det er presisert at denne arten er ein ansvarsart.

		den gjenværende europeiske bestanden. Dette gir et særlig ansvar for å sikre gode leveområder og redusere belastningen på arten.	
		Planen peker også på at kunnskapen om marine naturverdier i Haram er mangelfull. I en kommune som Haram, med sin lange kystlinje og mange øysamfunn, er det særlig viktig at marine økosystemer får oppmerksomhet på linje med terrestriske naturverdier. NOAH vil i denne sammenheng peke på at kommunen i dag har tolv verneområder, men at ingen av disse er marine. Flere av de eksisterende verneområdene er opprettet for å ivareta sjøfugl og deres leveområder. Dette er bra, da mange sjøfuglbestander er i sterk tilbakegang. Forskning peker imidlertid på at redusert tilgang på næring er en av de viktigste årsakene for at disse arter er i nedgang. Fiskeslag som tobis utgjør sentrale næringsressurser for en rekke sjøfugler. Den senere tids krisetall for tobisbestandene illustrerer hvordan nedgang i marine økosystemer kan få konsekvenser langt utover selve havområdene. Å beskytte sjøfugl handler derfor ikke bare om å bevare hekkeplasser og rasteområder på land, men også om å sikre friske og produktive havområder som opprettholder næringsgrunnlaget de er avhengige av. Vern og bevaring av marine økosystemer kan derfor også indirekte bidra til å styrke sjøfuglbestandene.	Har sett inn litt meir tekst for å utdjupe temaet marine naturområde i kap. 5.6, som også viser begrensingane i planen.
		NOAH anbefaler derfor at kommunen prioriterer økt kartlegging av marine naturtyper og vurderer behovet for særskilte bevaringstiltak i sjøområdene som del av det videre arbeidet. På lengre sikt bør kommunen, på bakgrunn av et styrket kunnskapsgrunnlag, vurdere om enkelte marine områder bør gis et særlig vern eller andre former for langsiktig beskyttelse gjennom arealforvaltningen.	Haram kommune er samd i at det er viktig å prioritere kartlegging av marine naturtyper, men der er ikkje ressursar til det. Dette er førstegenerasjons naturmangfaldplan, ein må jobbe vidare med dette med marin natur, kartlegging og forslag til marine verneområde. Endra tekst i kap. 5.6, for litt meir tekst knytt til marine kartleggingar. Kartlegging av marine område må truleg skje i samarbeid med nabokommunar.
		Kommunedelplanen fremhever betydningen av sammenhengende naturområder og økologiske forbindelser, og peker på hvordan fragmentering og samlet belastning kan svekke naturens funksjon og artenes muligheter til å tilpasse seg klimaendringer. NOAH mener at arbeidet med viltkorridorer er et konkret eksempel på hvordan disse prinsippene kan omsettes i praksis. Rapporten <i>Viltkorridor ved Vatneeidet</i> fra 2018 dokumenterer at Vatneeidet i kommunen fortsatt er en viktig trekkvei for hjortevilt. Området ble beskrevet som en flaskehals for trekkende dyr, og det ble anslått at om lag 400–500 hjort trekker gjennom Vatneeidet både vår og høst. Rapporten bekreftet ved hjelp av viltkamera og feltundersøkelser at korridoren fortsatt var i aktiv bruk, og konkluderte med at det ikke er grunn til å tro at den vil bli mindre viktig i fremtiden, særlig sett i lys av det økende utbyggingspresset i området. Rapporten anbefalte også at flere viltkorridorer sikres for å redusere konflikter med landbruket, risikoen for vilt påkjørsler og den økende fragmenteringen av leveområder.	Viltkorridor- viktig arbeid. Samd i dette. Er sikra i KPA og skal framleis sikrast. Ingen justering i planen.
		Haram har lange tradisjoner for å ta hensyn til hjorteviltets trekkruiter, og regulering av slike korridorer var allerede på 1960-tallet et av de første tiltakene av sitt slag i Norge. NOAH mener kommunen bør videreføre denne tradisjonen ved å opprettholde og styrke arbeidet med viltkorridorer. NOAH anbefaler derfor at Haram kommune ikke bare opprettholder dagens viltkorridor, men også identifiserer og sikrer andre viktige trekkruiter og grønne forbindelser i kommunen. Slike korridorer er viktige ikke bare for hjortevilt, men bidrar også til å ivareta økologiske sammenhenger til nytte for et bredt spekter av arter.	Ei generell målsetting er å styrke arbeidet med å sikre viltkorridorar. Skaffe meir kunnskap og sikre korridorane i plan, også andre grønne korridorar.
		Klimaendringer forsterker behovet for slike prioriteringer. Som Miljødirektoratets veileder peker på, ivaretas naturens evne til klimatilpasning	Naturmangfaldslova har alltid eit krav om å føre-var vurdering og ivareta naturen si evne til klimatilpassing. Små inngrep kan føre til store tap.

		best gjennom bevaring av godt fungerende naturområder og sammenhengende strukturer. Dette taler for at kommunedelplanen ikke bare bør bidra til økt kunnskap om naturen, men også legge tydelige føringer for hvordan naturverdiene skal sikres i fremtiden. Kommunedelplanen peker også selv på betydningen av å vurdere den samlede belastningen naturen utsettes for. Selv inngrep som isolert sett fremstår små, kan samlet føre til betydelig tap av leveområder og svekkelse av økologiske sammenhenger. Dette understreker behovet for tydelige prioriteringer og føre-var-vurderinger i den videre arealforvaltningen.	
		NOAH har forståelse for at kommunedelplanen først og fremst skal styrke kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i Haram. Samtidig mener vi at dagens naturkrise gjør det nødvendig at slike planer også peker ut en tydelig retning for hvordan identifiserte naturverdier faktisk skal bevares. Kunnskap og handling må gå hånd i hånd dersom kommunene skal kunne oppfylle sitt ansvar for å ta vare på naturmangfoldet både i dag og for fremtiden. NOAH vil dermed anbefale at handlingsdelen i planen inneholder konkrete satsingsområder og tiltak. Dersom kommunen identifiserer naturverdier som særlig viktige, bør det også fremgå hvilke oppfølgende tiltak som skal bidra til å sikre disse i praksis	Handlingsdelen innehold oppfølgjande tiltak – der ein ved registrering finn viktige naturverdiar, skal desse sikrast i plan (KPA), for juridisk sikring. Tekst i 8.1 er justert for å presisere.
6.	BirdLife Møre og Romsdal v/Ingvar Gjerdevik	<u>Høyringsfråsegn til kommunedelplan for naturmangfald i Haram kommune</u> BirdLife Møre og Romsdal takkar for tilsendte utkast til kommunedelplan for naturmangfald. Dette er eit potensielt svært viktig dokument i både foreininga og kommunen sitt arbeid med å ta vare på fuglelivet og anna naturmangfald. Foreininga er difor klart positive til at kommunen har utarbeidd ein slik plan og ønskjer å gje ros for dette. Planen gjev ein grei omtale av naturmangfaldet i kommunen, men det er ein veikskap at det marine mangfaldet berre er omtala i avgrensa grad, sjølv om fokuset på sjøfugl er positivt. Er ikkje livet i sjøen så viktig for Haram kommune?	Haram kommune er klar over at det er ein veikskap i planen og at livet i sjøen er like viktig som på land. Likevel er dette ein første generasjons plan for naturmangfald og ein har vald å prioritere naturmangfald på land, både i omtale og tiltak. Der er begrensa ressursar for å utføre konkrete tiltak (eks. nye kartleggingar) og det må gjerast prioriteringar. Den ideelle situasjonen var om ressursane var ubegrensa, men realiteten er at dei er svært begrensa og tiltaka planen foreslår skal koplast til konkrete summar i økonomiplanen. Haram kommune ser det som positivt at ein i ein trong kommuneøkonomi har avsett midlar og prioritert tiltak knytt til naturmangfald, sjølv om ein ikkje får til alt på ein gong.
		Samtidig peiker planen på fleire viktige utfordringar for kommunen, både kunnskapshol og trugsmål som attgroing, spreing av framande arter og nedbygging. Det er ingen tvil om at Haram kommune står ovanfor store utfordringar, som krev ein rask, aktiv og målretta innsats, for at kommunen skal kunne påstå dei har ei berekraftig forvaltning i samsvar med FN sine berekraftsmål.	Tatt til vitande.
		Diverre svikter planen alvorleg i den aktive delen. Haram kommune vedtok kommuneplanens samfunnsdel hausten 2025. Kommunedelplanen for naturmangfald får fram, truleg for fyrste gong konkret retta mot Haram, dei utfordringane kommunen har på dette fagfeltet. Denne delplanen burde difor ha vorte utarbeidd i forkant av kommuneplanens samfunnsdel, som ein del av faggrunnlaget den skulle bygd på. No har heldigvis Haram gjort ein god jobb med kommuneplanens samfunnsdel, og dei overordna føringane som vert gjeve der fokuserer tydeleg på berekraft, også miljømessig berekraft.	Kommuneplanen sin samfunnsdel er ein overordna plan som skal gje føringar for underliggjande planar. KDP naturmangfald er underlagt samfunnsplanen og skal følgje opp føringar i denne.
		Problemet no er at kommunedelplanen for naturmangfald korkje problematiserer at rekkjefølgja her vart litt uheldig, og kva slags konsekvensar dette bør få, eller korleis kommunedelplanen kan følgje opp kommunedelplanens samfunnsdel på ein god måte. Dei sentrale kapitla om kva kommunen har for naturmangfaldmål (kapittel 8) og kva kommunen vil gjera aktivt (kapittel 9), er svært kortfatta og heilt utan klare miljøambisjonar.	Haram kommune er her usikker på om Birdlife faktisk har opna linkane i Framsikt-dokumentet, der kvart delmål er konkretisert i underpunkt. Der er mange heilt konkrete målpunkt under kvart delmål, alle desse er konkrete og dei som kostar peng er innarbeidd i økonomiplanen. Der er mange mål om nye kartlegging, for å få oppdatert kunnskap, samt 8 førande underpunkt på mål for arealforvaltninga framover i revisjon av KPA mm. Oppfølging av måla er høge ambisjonar om å ivareta naturmangfald både gjennom drift og arealforvaltning. Eks frå høyringsdokumentet:

			Haram kommune skal gjennom planlegging og forvaltning sikre naturmangfaldsverdiar og hindre nedbygging av karbonrike areal I dette ligg at: • Utbyggingsreserve avsett i KPA og eldre reguleringsplanar skal vurderast opp mot nasjonal arealpolitikk og regionale føringar knytt til naturmangfald • Det skal gjennomførast planvask gjennom arbeidet med KPA, med særleg fokus på å sikre karbonrike naturtypar mot nedbygging/omdisponering. • Det skal gjennomførast planvask i arbeidet med KPA, der område på land, strandsone og i sjø, med registrerte viktige naturtypar, trua/sårbare artar og naturverdiar, skal sikrast mot nedbygging • I arbeidet med KPA skal LNFR differensierast, for å tydelegare få fram dominerande naturverdiar, bruksverdiar og særlege omsyn for dei ulike areala. • I arbeidet med KPA skal det leggjast til rette for gjenbruk av bebygd areal, omdanning, fortetting og kompakt arealbruk, for å bevege seg mot ei meir arealnøytral utvikling • I arbeidet med KPA skal det sikrast samanhengande naturområde, grønne årar og naturlege korridorar mellom større naturområde og tettstadsnær natur. • I arbeidet med KPA skal ein bidra til å sikre god vasskvalitet i elver, bekkar, vatn og fjordar. Kantvegetasjon langs vassførekomstar skal sikrast. Våtmarksområde, elvar, bekkar, vassdrag med kantvegetasjon skal sikrast som blågrønne område. • I arbeidet med KPA skal det stillast krav til at bekkar og vassdrag skal haldast opne og vegetasjonen og kantsonene skal sikrast, av omsyn til naturmangfald, ROS-forhold og vasskvalitet • I arbeidet med KPA skal Haram kommune legge til rette for å sikre leveområde og betre vandringsmoglegheiter for anadrom fisk, med krav i føresegnene til KPA om fjerning av vandringshindringar og tiltak for å sikre/gjennopprette vandringsmoglegheiter
		Det kan vere at alt her bryt kommunedelplanen med hovudsatsinga til Haram kommune: <i>“I Haram skal det vere godt å leve og virke.»</i> Med dei utfordringane kommunen har med naturmangfaldet, er det all grunn til å frykte at miljøforringing på sikt også vil redusere trivselen til mange innbyggjarar.	Meininga er tatt til vitande.
		Samtidig burde det har vore diskutert korleis kunnskapsgrunnlaget i kommunedelplanen kan brukast for å følge opp handlingsdelen i kommuneplanens samfunnsdel, der det retta mot miljø står følgjande: «Målsettinga vi har sett oss om å styrke bulyst, samtidig som vi sikrar ei ansvarleg arealforvaltning, har vi knytt til den natur-, klima- og miljømessige dimensjonen. Det har vi gjort fordi i alle tilfelle ein seier ja til ei utbygging, gir vi potensielt avkall på eit areal med ein naturverdi. På same tid har vi ein ambisjon og eit ønske om utvikling og vekst i kommunen vår, og i det ligg det også eit framtidig behov for areal. Miljødimensjonen av berekraftig utvikling handlar om å ta vare på natur- og artsmangfald med ei erkjenning av at naturen er ein fornybar ressurs som vi har ansvar for å ikkje øydelegge. Gjennom planverket må vi sikre at arealforvaltninga er ansvarleg og ikkje øydelegger framtidige generasjonar sine moglegheiter til å leve gode liv i Haram.» Korleis skal kunnskapen om naturmangfaldet konkret verka inn på arealforvaltninga? Korleis sikre at det vert ein berekraftig balanse mellom utbygging og bevaring av natur? Korleis sikre at også framtidige generasjonar får eit godt liv i kommunen?	KDP Naturmangfald inneheld konkrete punkt som fastsett krav om nye kartleggingar av viktige naturtypar i Haram, dette er også knytt til økonomiplan og budsjettert økonomiske midlar til gjennomføring. Både ut frå dagens kunnskap og med nyerverva kunnskap gjennom nye kartleggingar, skal dette nyttast som grunnlag for revisjon av kommuneplanen sin arealdel, gjennom planvask, samt i arealforvaltninga elles. Kunnskap om naturmangfald bidreg då direkte til å få fjerna framtidig utbyggingsareal i dagens kommuneplan der det er i konflikt med viktig naturmangfald og endrar arealformålet til for eksempel formål LNFR. Delmålet «<i>Haram kommune skal gjennom planlegging og forvaltning sikre naturmangfaldsverdiar og hindre nedbygging av karbonrike areal</i>» er konkretisert i 9 underpunkt under og det er gjennom desse punkta ein skal sikre ein balanse mellom natur og utbygging, i tillegg til gjeldande arealstrategi i KPS: • <i>Utbyggingsreserve avsett i KPA og eldre reguleringsplanar skal vurderast opp mot nasjonal arealpolitikk og regionale føringar knytt til naturmangfald</i> • <i>Det skal gjennomførast planvask gjennom arbeidet med KPA, med særleg fokus på å sikre karbonrike naturtypar mot nedbygging/omdisponering.</i>

			• <i>Det skal gjennomførast planvask i arbeidet med KPA, der område på land, strandsone og i sjø, med registrerte viktige naturtypar, trua/sårbare artar og naturverdiar, skal sikrast mot nedbygging</i> • <i>I arbeidet med KPA skal LNFR differensierast, for å tydelegare få fram dominerande naturverdiar, bruksverdiar og særlege omsyn for dei ulike areala.</i> • <i>I arbeidet med KPA skal det leggst til rette for gjenbruk av bebyggd areal, omdanning, fortetting og kompakt arealbruk, for å bevege seg mot ei meir arealnøytral utvikling</i> • <i>I arbeidet med KPA skal det sikrast samanhengande naturområde, grønne årar og naturlege korridorar mellom større naturområde og tettstadsnær natur.</i> • <i>I arbeidet med KPA skal ein bidra til å sikre god vasskvalitet i elver, bekkar, vatn og fjordar. Kantvegetasjon langs vassførekomstar skal sikrast. Våtmarksområde, elvar, bekkar, vassdrag med kantvegetasjon skal sikrast som blågrønne område.</i> • <i>I arbeidet med KPA skal det stillast krav til at bekkar og vassdrag skal haldast opne og vegetasjonen og kantsonene skal sikrast, av omsyn til naturmangfald, ROS-forhold og vasskvalitet</i> • <i>I arbeidet med KPA skal Haram kommune legge til rette for å sikre leveområde og betre vandringsmoglegheiter for anadrom fisk, med krav i føresegnene til KPA om fjerning av vandringshindringar og tiltak for å sikre/gjennopprette vandringsmoglegheiter</i>
	Det er ingen grunn til å tru at det einaste konkrete forslaget til handling i planen, som er å sette av 200.000,- kr fyrst i 2030 og så i 2031, samsvarar med dei overordna miljømåla som kommunen har vedteke i kommuneplanens samfunnsdel. Her vil vi sitere kva Haram sjølv har satt som mål: «<i>Samfunnsdelen er kommunen sin viktigaste overordna, strategiske og samordnande plan. Det er i samfunns-delen det skal settast mål og utarbeidast strategiar for den langsiktige utviklinga av Haramsamfunnet og for Haram kommune som organisasjon</i>». Om ikkje Haram kommune, eit knapt år etter at samfunnsdelen er vedteke, klarar å følgje den opp på ein mykje betre måte enn dette, så er det diverre for innbyggjarane grunn til å vere bekymre for at politikarar og administrasjonen i kommunen heller ikkje klarar å få til ei langsiktig, god samfunnsplanlegging på andre fagfelt.	Dei konkrete forslaga til handling er i underpunkta på kvart delmål, dei konkrete handlingane som inneber ein økonomisk kostnad, er i tillegg knytt til økonomiplanen, for å sikre at der vert avsett midlar til kartleggingane ein vil gjennomføre. Totalt sett vil oppfølging av alle tiltaka bidra til oppfølging av kommuneplanen sin samfunnsdel sine miljømål. Det kan verke som om Birdlife ikkje har sett underpunkta med konkrete handlingar og ikkje heilt forstått framstillinga av desse i det digitale verktøyet Framsikt, samt koplinga til økonomiplanen. Ytringa er tatt til vitande.	
	Etter BirdLife Møre og Romsdal si meining, så bør Haram kommune som minimum følgje opp utkastet til kommunedelplan for naturmangfald på tre konkrete måtar: 1. Kommunen bør utgreie, på ein grundig og solid måte, kva slags betydning faktagrunnlaget i kommunedelplanen for naturmangfald, skal ha for den konkrete oppfølginga av kommuneplanens samfunnsdel. Ei eiga utgreiing om naturmangfaldet i marine miljø må her inngå som bakgrunnskunnskap. 2. Kommunen bør snarleg, helst alt i 2027, søkje om midlar gjennom den statlege tilskotsordninga Natursats, for å dekkje viktige kunnskapshol som det er vist til i kommunedelplanen. Slike prosjekt kan potensielt fullfinansierast	1. Samfunnsdelen er ein overordna grov plan som gir retning for alt kommunen driv med, men er ikkje juridisk bindande. Arealstrategien i samfunnsdelen og kommuneplanen sin arealdel er dei viktigaste planverktøya for å juridisk sikre naturmangfald. Haram kommune vil difor nytte kunnskapen om naturmangfald inn i revisjon av arealdelen i tråd med KPS sin arealstrategi, for å sikre viktige naturtypar og viktig naturmangfald. 2. Det er planlagd å søkje på midlar for å få gjennomført kartleggingar, blant anna Natursats. I tillegg har kommunen sett av ressursar til arbeidet med kunnskapsinnhenting gjennom økonomiplanen.	

		gjennom tilskot, og fleire kommunar fekk i 2026 langt over 1 million i tilskot. Med ein kommunedelplan på plass, og politiske vedtak som oppfordrar til slik satsing, bør Haram ha store sjansar til å få innvilga gode søknader. 3. Kommunen bør snarleg utarbeide søknader om restaurering av naturmiljø, som også potensielt kan fullfinansierast gjennom statlege tilskotsordningar. Særleg relevant her vil prosjekt retta mot fjerning av framande arter og restaurering av kystlyngheier og våtmarksmiljø vere.	3. Haram kommune er positiv til restaurering av naturmiljø, her er blant anna skjøtsel av kystlynghei og tiltak mot framande artar nemnt i delmål og underpunkt av desse i KDP naturmangfald. Når det gjeld restaurering av våtmarksmiljø er det ikkje planlagt tiltak, då ein pr. i dag ikkje har nok kunnskap om Haram har aktuelle område som kan restaurerast og evt. kvar dei er. Det må jobbast vidare med.
		BirdLife Møre og Romsdal ønskjer til slutt kommunen lykke til i arbeidet for å ta vare på det store og verdifulle naturmangfaldet som finst i Haram. Foreininga har avgrensa med ressursar, men bidreg så langt vi kan med vår kunnskap for at vi alle og framtidige generasjonar skal kunne nyte godt av dette.	Ok.
7.	Ålesund kommune	Kommunedelplanen for naturmangfald i Haram kommune, er ein oversiktleg og grundig plan som gjev tydeleg retning for kva innsatsområde som bør prioriterast. Haram og Ålesund kommune deler Grytafjorden og en del av sjøområde på Nordøyane. Utfordringane sjøfuglar og rovfuglar har, er knytt til sjøområde og strandsoner. Her heng økosystemet saman i ein heilskap. Ålesund og Haram kommune har felles sjøareal. Gyteområde for ulike fiskeslag, tareskog m.m. leveområde for arter som er viktig mat for sjøfugl, går på tvers av kommunegrenser. Dette er ein faktor vi også må ta omsyn til i vidare arbeid. Eg vil elles gratulere med flott arbeid.	Ålesund og Haram har store sjøareal som i praksis er del av felles naturområde i sjø. Der bør vere eit samarbeid for å få oversikt over viktige marine naturtypar og forslag til marine verneområde, slik ein kan sikre viktige naturområde og næringssøkeområde for sjøfugl.